

tünk. A lelőhely DNy-i részén egy, az ehhez a korszakhoz sorolható urnatemető részletét, 4 sírt dokumentáltunk.

Munkatárs: Molnár István.

GALLINA ZSOLT – SOMOGYI KRISZTINA

141. Kaposvár, Várdomb-dűlő

(Somogy megye) U, R, B

A 61-es út Kaposvárt elkerülő szakaszának 29. számú lelőhelye Kaposújlak határában található a falutól É-ra elterülő Várdomb-dűlőben, a Hetesi-árokknak nevezett vízfolyás Ny-i partján. Egy É–D irányú dombhát K-i szélé itt kb. háromszög alakú nyúlványban végződik, amely É-on és K-en meredek lejtővel éri el a halastóvá duzzasztott patakot. NyÉNy-on egy kisebb völgy választja el e hosszan elnyúló, É–D-i irányú dombháttól. Az építkezést megelőző feltárás során 2002. május 15. és november 13. között 29 000 m² területen 1454 objektumot tártunk fel.

A lelőhelyet elválasztó földúttól Ny-ra, az említett É–D-i irányú dombháton 10 350 m²-es felületen 207 objektum került elő. A késő neolit lengyeli kultúra egyetlen árokíve a szelvény Ny-i végében húzódott. A feltárt terület teljes hosszában megfigyelhetőek voltak a Pécel-Badeni kultúra elszórt gödrei. A Somogyvár-Vinkovci kultúrához köthetünk egy erődítésrendszerhez tartozó három, koncentrikus árokívet. A legbelső, I. számú árok szakasz aljából lemélyedő sírgödörben egy férfi zsugorított temetkezése nyugodott melléklet nélkül. A kora bronzkori telepobjektumok csak az árkokon belül helyezkedtek el. A telep szélé Ny-i irányban még kb. 300 m-ig húzódhat.

Ahogy a terepbejárás során is látszott, a telepnyomok a földúttól K-re lévő, a patak mellett emelkedő és két oldalról természetesen védett magaslaton sűrűsödtek, ahol 1247 objektumot tártunk fel. E terepviszonyokhoz igazodva alakították ki a lengyeli kultúra erődítésrendszerét, amelynek egyik körárához kívülről 7 „bástyaszerű”, félkör alakú árok szakasz kapcsolódott, párosával. Ennek a szerkezetnek egyelőre nem ismerjük párhuzamát! Elképzelhető, hogy a többszörös körárkok nem egy periódushoz tartoztak.

A Pécel-Badeni kultúra települése is erre a területre koncentrálódott. Feltártunk egy valószínűleg a tetőtartó cölöpökkel körbevett, kemencés, földbe mélyített építményt. Egy másik objektumhoz két kemence tartozott, sarkában emberi koponyát találtunk. Az 5 ép, cserépreteggel kirakott aljú kemence egyikét bemutatás céljára beszállítottuk a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumba. A legfontosabb jelenségek közé tartoznak még az emberi csontvázat, illetve maradványokat, koponyát tartalmazó gödörök, kultikus szarvasmarha-temetkezések. A telep Ny-i szélén lévő egyik gödörben szintén Ny felé „néző” bikakoponya volt. A K-i szélén található gödörben 9 halottat földeltek el, föléjük igen nagy mennyiségű hombártöredéket és 167,5 kg paticsot szórtak. Utóbbiak közül két bekarcolt díszű vakolatdarabot válogattunk ki.

A lelőhely objektumszámában, méretében, leletanyag mennyiségében legjelentősebb településrészlete, a Somogyvár-Vinkovci kultúra telepe itt más erődítéssel folytatódott. Egyetlen körárok két szakasza került elő, amelyek egymástól 240 m-re húzódtak. Összetartozásukat a légi felvételek is bizonyítják. E körárok és a Ny-i hármás árokrendszer azonban nem koncentrikus egymással. Lehetséges, hogy időbeli eltérés volt közöttük. A különböző kora bronzkori gödörök, tárolóvermek, agyagkitermelő-helyek szintén a körárkon belül helyezkedtek el. Sajnos földbe mélyedő, cölöpszerkezetes építményt, házat nem találtunk, esetleges meglétükre a patics- és vakolatdarabok utalnak. Az igen nagy mennyiségű leletanyag túlnyomórészt kerámiát, pl. több belső díszes tál kiegészíthető vagy összerakható darabját, ép tálrészét, szépen díszített palackokat, számos ép vagy kiegészíthető egyfülű korsót tartalmaz. Három, agyagból formált, emberi lábat ábrázoló tárgy feltehetően egy edényhez tartozhatott. A helyi bronzművességre három öntőforma-töredék és egy-két bronztárgy utal.

Az urnamezős kultúra kisebb települése, a többi korszakéval ellentétben, nem nyúlt el a magaslat Ny-i lejtőjéig. A telepobjektumokból egy kohó másodlagos helyzetű omladékát, a leletek közül díszített bronztűket érdemes megemlítenünk.

Munkatársak: Molnár István, Sipos Carmen régészek, Mészáros Szilvia, Szőke Gábor, Gyergyádes Tibor, Barta Gábor, Molnár László technikusok.

GALLINA ZSOLT – SOMOGYI KRISZTINA

142. Karancsság határa

(Nógrád megye) U, Á

Szennyvízvezeték fektetéséhez kapcsolódó megelőző feltárást végeztünk Karancsság külterületén. A 1,5 m-es rétegsorból több korszak leletei kerültek elő. A munkálatok során előkerült egy 10–11. századi település részlete, melynek legalább négy települési szintje volt megfigyelhető. A legfelsőből, amit a szántás megbolygatott, feltártunk egy földbe mélyített ház részletét. A 10–11. századi rétegek alatt a lengyeli kultúra korai fázisába tartozó két réteget figyeltünk meg. Az alsó szintből két zsugorított, ellentétes tájolású temetkezés került elő. Az 1. sírban négy edény volt elhelyezve mellékletként, a 2. sírban állatjártából került elő egy vadkanagyarlemez, ami feltehetőleg eredetileg mellékletként került a sírba. A mellékletek és az ellentétes tájolás alapján valószínűleg egy női és egy férfi sírról lehet szó. A lengyeli rétegek alatt a zselizi kultúra két településrétegét találtuk meg. Az agyaggyerő gödörökből igen sok festett edénytöredék került elő. A két legalsó szinten a későbbi korszakok által igen erősen megbolygatva, a dunántúli vonaldíszes kultúra kottafejes csoportjához tartozó leletek kerültek elő.

Az ásatáson részt vett Oravecz Dóra régészhallgató (SZTE).

BÁCSMEGI GÁBOR